

**КОНКУРС ЗА ЗАЕМАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ДЛЪЖНОСТ „ПРОФЕСОР”**

област на висше образование 2. Хуманитарни науки,  
професионално направление 2.4. Религия и теология

*(обща история на Църквата – I-XI в.),*

обявен от СУ “Св. Климент Охридски”

и обнародван в ДВ, бр. 14/19.02.2016 г.

**РЕЦЕНЗИЯ**

от доц. д-р Светослав Светозаров Риболов

**1. Данни за конкурса**

Доц. д-р Александър Стоянов Омарчевски е единствен кандидат по обявения от Софийския университет „Св. Климент Охридски” конкурс за „професор” за нуждите на Богословски факултет, катедра „Историческо и систематическо богословие”, област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4. Религия и теология (обща история на Църквата – I-XI в.) (в ДВ, бр. 14/19.02.2016 г.). По процедурата на конкурса не са допуснати никакви нарушения и тя е в пълно съответствие с нормативната база. Документите и материалите по конкурса са стриктно изготвени и подредени. На първото заседание на научното жури бях определен за рецензент по конкурса.

**2. Данни за кандидата**

Александър Омарчевски е роден на 28 април 1961 г. Завършва средното си образование в София през 1979 г., и висшето си образование в Духовната академия „Св. Климент Охридски” през 1987 г. Специализирал е в университетите в Ерланген (1990-1991) и Хайделберг (1991-1992). Работи като зав. библиотека към ДА „Св. Климент Охридски” (1886-1990), хон. асист. по църковна история и християнска апологетика в Богословския факултет на СУ „Св. Климент Охридски” (1992-1995); последователно е редовен, старши и главен асист. към Философския факултет при ЮЗУ „Неофит Рилски” (1995-2000). През 1999 г. защитава докт. дисертация на тема „Акакиевата схизма (484-519)” в СНС по философия на ВАК и му е присъдена докторска степен (прот. 12/20.03.2000 на президиума на ВАК). В периода 2000-2003 г. е глав. асист. по обща църковна история към БогФ при СУ „Св. Климент Охридски”, а от 2004 г. е доцент по теология – Обща история на Църквата (Прот. № 7/19.04.2004 на Президиума на ВАК) с хабилитационен труд „Религиозната политика на император Юстиниан I”. На 28.10.2004 г. е избран за ръководител на катедра „Свещено Писание (Стар и Нов Завет), История на Църквата и Църковно право” (2004-2006), а между 2005 и 2010 г. е зам. декан по УД на БогФ при СУ „Св. Климент Охридски”. Между 2009 и 2011 г. е ръководител на катедра „Историческо и систематическо богословие”, а от 2011 г. е Декан на БогФ при СУ „Св. Климент Охридски”. В периода 2001-2016 г. е научен ръководител на трима докторанти и на мнозина дипломанти в ОКС „магистър”. Ръководител е на 3 научноизследователски проекти по НИС на СУ и

координатор на 2 научноизследователски проекта по ОП „Развитие на човешките ресурси“ на ЕС. Член е бил на множество научни журита.

### 3. Преподавателска дейност

Като преподавател в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и в СУ „Св. Климент Охридски“ участникът в конкурса е водил семинарни занятия по широка палитра богословски предмети в сферата на историческото и систематическото богословие (в ОКС бакалавър); както и лекции по *Обща църковна история* и *Иконоборските спорове* (в ОКС бакалавър), и *Александрийската богословска школа* и *Църковно-историческа география на ранното християнство* (в ОКС магистър). В творческата биография на кандидата в конкурса са посочени подробни данни за научното му ръководство на докторанти, участието му в научни журита и експертни комисии.

### 4. Научни трудове

В конкурса доц. д-р Александър Омарчевски участва със следните публикации: 1 монография на български език, 1 студия на български език, 12 статии на български и английски език (4 от тях са публикувани както на български, така и на английски език); съавтор е на една хрестоматия с изворови текстове. Всички са публикувани след 2004 г., т.е. след доцентурата на кандидата. По отношение на публикациите процедурата е достатъчно обезпечена и отговаря на изискванията. Хабилитационният му труд, както и една от статиите са резултат от научен изследователски проект, на който той е бил успешен ръководител. Повечето от останалите му публикации за конкурса са резултат от експертната му дейност в комисии и са представени на авторитетни научни конференции.

Научните публикации доц. Александър Омарчевски го представят като изследовател с широки интереси, ерудиция и иновативен подход, аргументиран анализ на теми от сферата на църковната история (най-вече в епохата на Късната античност и Ранното средновековие), както и в сферата на богословската рефлексия върху актуални въпроси на европейската идентичност и съвременната система на религиозно образование в ЕС. Несъмнена особеност на изследователския му профил е задълбочената работа с извори, богатата библиографска осведоменост и критичният подход към историческите извори. Едно от ценните качества в изследователския му профил е, че работата му неизменно е основана върху пълнота и системност на фактите, които изследва и анализира по предварително избрани научни принципи и теоретични постановки. Основните теми в творческата му биография са просопографските профили на императори, известни с приноса си към Християнската църква като св. имп. Константин и св. имп. Юстиниан I, историкодогматически проблеми, както и различни теми, свързани с християнските корени на Европейската култура. В тези свои изследвания той неизменно отчита широк кръг извори и културноисторическия контекст на епохата.

#### Монография:

**Св. император Константин I Велики (306-337), София: УИ, 2016, 306 с.** Съчинението представлява единствено по рода си, методологията и подхода в православното богословие в световен мащаб. За страната ни то е практически единственото цялостно просопографско изследване за император Константин I Велики. Работата е балансирана и нейното съдържание е съсредоточено върху известните на науката моменти от живота и дейността на императора,

разрешил и толерирал Християнството в Римската империя. Ценността и приносът на изследването начева от поставянето на образа на Константин в широкия контекст на управленията на неговите предшественици, спрямо които делото на живота му бива постоянно съизмервано от автора. Освен изключително подробно разгледаните детайли от неговия живот, Александър Омарчевски е осмислил богословски и най-трагичните и тежки моменти от живота на славния римски император, като, запазвайки здравословната дистанция на изследовател, не е останал равнодушен към изследвания от него образ – на отдаден на държавата владетел. Неговите приноси момент към Християнството са не просто изложени, а са богословски и критично анализирани въз основа на всички запазени извори. От съчинението пред нас се разкрива образът на един отдаден на служението си император, който през целия си живот, още от ранните си години, се опитва да отговаря в морално отношение на отредения му пост, да се държи на положение в моменти на лични изпитания и да съхрани до края на живота си моралния си интергитет. Венец на житейския му път се явява приемането на Християнството в последните дни на неговия земен живот.

Богословският принос на автора е най-вече в това, че той успешно дава теологична рефлексия на делото на императора, свързано неизменно с избраната лично от него религия – Християнството. В това отношение авторът е останал напълно последователен църковен историк. Самият път на Константи към едноличната власт, реформите в законодателството, опитът да се справи с проблемите и разногласията в Църквата, опитите да бъде добър баща и съпруг, както и да се представи като достоен „външен епископ“ на Църквата, са обект именно на тази иновативна богословска рефлексия и анализ, които решително излизат от тесните рамки на чисто историографските изследвания на епохата на Константин. Изследването е базирано на изворите за живота на Константин, то плътно и критично следва запазените през времето извори, които авторът познава очевидно в детайли. Несъмнено акцентът на работата е именно сърцето на Константиновото дело – неговият принос за утвърждаване на Църквата в римския свят. Критичният апарат е ориентиран именно към изворовите сведения и не е излишно натоварен от библиографски податки, които обаче са изтеглени в рамките на изключително богатата библиография, приложена към основния текст. Като особено важен приносен момент можем да отбележим и откъсите от по-важните извори, преведени от автора, които той е подбрал и поместил в приложенията на своята книга. Изследването е снабдено и с подobaващия подробен индекс на имената.

#### Студия:

„Съборът при Дъба (403 г.)“, - в: Суплемент към списание Богословска мисъл 2008 (2010), 122-143. Текстът е изворово изследване, посветено на известния събор свалил от архиепископството на Константинопол св. Йаон Златоуст. Изследването е уникално в православното богословие и анализира обвиненията против Константинополския архиепископ. Съпроводен е от превод от старогръцки на решението на събора – пак там, с. 211-214.

#### Статии:

1. „Кошмарът на Константин: Крисп и Фауста“, *Црквене студје* 10 (2013), 71-82. Текстът е изследване, представено на международна конференция по случай Медиоланския едикт (313) в Ниш. Публикуван е и в сборник, на който *авторът е съставител и редактор*: От толерантност към признаване. Сборник текстове по случай 1700-год. от Медиоланския едикт (313 г.), София: УИ, 2015, с. 73-87. Работата е посветена на един от най-кризисните моменти от личния живот на императора. Тя

представлява сериозно изследване, даващо нова теория относно събитието, взимайки предвид научните постижения в областта.

2. **“The Postmodern Challenges to Orthodoxy”**, – in: *Christianity and Philosophy*, Vol. 1, Sofia 2014, 185-194. Текстът е издаден и на български език в същия том, с. 11-20. Работата представлява богословска рефлексия върху проблема за срещата между Православната църква и постмодернизма, с неговите характерни особености, родени от епохата на постцърковността. Дава се една подчертано православна визия за отношението между постмодерността и традиционните християнски ценности.
3. **„Човечност и християнски добродетели“**, - във: Фондация „Човещина“ (20 години), Алманах, София 2013, 120-128. Текстът изследва основите на европейското разбиране за човешки права като поставено върху базата на християнската етика в православен контекст.
4. **„Основните християнски добродетели“**, - в: Човечността на човечеството (Сборник в чест на д-р Христо Мудров), София 2011, 89-99. Статията изследва основните християнски добродетели в най-общ библейски план, като стоящи в основата въобще на човешката нравственост.
5. **“Challenges of the Bologna Process for the European Orthodox Schools of Theology, Particularly in the Doctoral Degree”**, - in: *Orthodox Tradition and the 21<sup>st</sup> century: Experiences of the Past, Realities of Today, Challenges of Tomorrow*, Joensuu 2007, 25-29. Текстът е представен на VII световен конгрес на Висшите православни богословски школи в Йоенсуу и представлява приложна рефлексия върху възможностите за конвергенция между традиционните курикулуми по теология и болонския процес във висшето образование, най-вече на ниво докторска степен.
6. **„Предизвикателствата на Болонския процес“**, - в: Предизвикателствата пред науката във връзка с членството на България в ЕС, Ст. Загора, 2007, 220-226. Текстът е разширява рефлексията на автора в областта на приложимостта на препоръките на болонското споразумение в богословските курикулуми в Европа.
7. **„Европейската конституция и Православието в Обединена Европа“**, - в: Православието и светът днес. Сборник материали от 6 конгрес на Висшите православни богословски школи, София 2006, 363-371. Текстът е издаден и на английски език в: пак там, с. 84-94. Изследването анализира съотносимостта на православната християнска идентичност и предложените концепции за Европейска конституция – тема, неразработвана богословски от друг български автор. Темата представлява устойчив интерес в творческата биография на автора.
8. **„Църква и държава в епохата на император Юстиниан I (527-565)“**, - в: Сборник в чест на 80-годишнината на проф. протопр. д-р Радко Поптодоров, Шумен 2006, 84-94. Текстът е посветен на сложните отношения между светско и църковно правни норми в епохата на един от най-важните за Християнството императори – Юстиниан Велики. Авторът анализира и богословските развития по време на неговото управление и ролята му в догматическите дискусии в Църквата. Методологията е подчертано приносна, тъй като се поставят историческите събития в тесни отношения с догматическите развития през епохата и ролята на императора в чисто богословски дискусии.
9. **„Автартодокетизмът на император Юстиниан I“**, - в: Богословски размисли (сборник материали), София 2005, 65-84. Авторът дава нова визия по отношение на теорията, че Юстиниан е споделял автартодокетски богословски възгледи в христологическите дебати по негово време. Православният богословски подход е

довел Омарчевски до извода, че Юстиниан е по-скоро последователен радетел на Халкидонската кирилианска христология.

10. **„Проблемът за християнските корени на европейската цивилизация в текста на Конституцията на ЕС“**, Християнство и култура 4 (2004), 48-55. Текстът представлява богословска рефлексия на проекта за Европейска конституция и се обръща към открита полемика към крайните неолиберални тенденции при съставянето на текста на проектоконституцията.
11. **„Има ли място за предмета „Религия“ в българското училище?“** – в: Образование и възпитание за утре, София 3015, 118-127. Текстът анализира възможностите за прилагане на предмета Религия в съвременната образователна система в България и съизмерва присъствието му в други страни от ЕС. Личният опит на автора в системата на богословското образование се оказва приложната база за неговото изследване.
12. **„Има ли значение християнството за Европа“**, - в: Църква и политика, София, 2014, 30-37. Текстът има апологетично-полемичен характер и представлява богословска критика на крайния неолиберализъм в Европа, който дистанцира европейската култура от Християнството.

#### Съставител:

**Христоматия с изворови текстове за писмен кандидат-студентски изпит по Теология, София 2006, 155.** Текстът представлява богата сбирка от структуроопределящи специалността Теология текстове из църковната литература. Нейното съставяне има приносен характер в сферата на богословската методология и пропедевтика.

### 5. Цитирания

Позоваването и цитирането на научни публикации на даден автор са всъщност най-сериозното доказателство за стойността и качеството на неговите научни трудове. Доц. д-р Александър Омарчевски е предоставил авторизирана справка, от която остава ясно, че той е не само известен сред научните среди, но и че неговите трудове служат за основа и на други изследователи. Общият брой на отбелязаните цитирания не само в България, но и в чужбина е 32.

### 6. Заключение

Доц. д-р Александър Омарчевски участва в конкурса за академичната длъжност „професор“ за нуждите на катедра „Историческо и систематическо богословие“, област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.4 Религия и теология (обща история на Църквата – I-XI в.) с разностранна по проблематика и сериозна като постижения научна изследователска продукция. Публикациите му тематично са в пълно съответствие с научната област, по която е обявен конкурсът. Кандидатът е библиографски осведомен и респектира с богословските си познания. Научният му подход е базиран на обективността. Изводите, до които той достига в своите научни търсения имат задълбочен характер и се основават на конкретни факти и задълбочен анализ. Яснотата и точността в изводите са характерни за стила му. Той не се колебае да се заема с централни теми и личности от църковната история и да подхожда към тях новаторски. Също така, в разработките си, засягащи съвременна богословска проблематика той е полемичен и критичен. Приносите на неговите публикации са в областта на

ранната църковна история и нейното отражение в съвременните новоевропейски мисловни и политически конструкти, както и в богословската методология и образователните стратегии. Проектнопроучвателската му дейност също е на завидно ниво.

Научноизследователската му продукция, преподавателската му квалификация и експертният му опит и компетентност напълно отговарят на изискванията на чл. 29 от ЗРАСБ, чл. 60 от Правилника за прилагане на ЗРАС РБ и на чл. 114 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ "Св. Климент Охридски". Убедено препоръчвам на членовете на Научното жури да изберат доц. д-р Александър Стоянов Омарчевски на академичната длъжност "професор".

Нямам общи публикации и не се намирам в конфликт на интереси с последния.

София

21.05.2016

Рецензент:

доц. д-р Светослав Св. Риболов

